

Asia: VN/25636/2023

Väliaikainen poikkeaminen vesivoimalaitoksen lupamääräyksistä sähköjärjestelmän tasapainottamiseksi; työryhmän mietintö

Lausunnonantajan lausunto

1. Lausuntonne sähköjärjestelmän käyttövarmuutta turvaavia toimia koskevista ehdotuksista (18 luvun 5 a §)

Työryhmän mietinnöstä ei selviä, onko tarkoitus, että kyseessä oleva säädösmuutos koskisi vain vesivoimaloita, joilla on voimassa olevassa luvassa oikeus lyhytaikaissäännöstelyyn vai kaikkia vesivoimaloita. Suurin merkitys sähköjärjestelmän tasapainottamisessa on suurehkoilla vesivoimaloilla, joilla on käytössä lyhytaikaissäännöstely. Kuitenkin tietyissä vesistöissä on merkittävästi vesivoimaa, mutta laitoksilla ei ole lupaa lyhytaikaissäännöstelyyn tai lupa sallii vain erittäin rajatun lyhytaikaissäännöstelyn (esimerkiksi Ähtävänjoen 9 vesivoimalaa ja Evijärven, Lappajärven ja Alajärven säännöstely). Edellä mainittua seikkoja olisi syytä täsmentää. Työryhmän mietinnön kohdassa 5.1.3 käsitelty etukäteiselvitys voisi olla syytä laatia ainakin joiltain osin ennen lain säätämistä, jotta selvitystyön perusteella voitaisiin jo laissa rajata poikkeusmenettelyn käyttö siihen soveltuviin ja tarkoituksenmukaisiin vesistöihin ja voimalaitoksiin.

Pykälän 5 momentin mukaan poikkeamista koskeva Lupa- ja valvontaviraston päätös voitaisiin panna täytäntöön muutoksenhausta huolimatta. Perusteluissa olisi syytä selventää, voidaanko muutoksenhaussa hakea muutosta täytäntöönpanoon ja jos voidaan, mihin säännökseen perustuen. Työryhmän mietinnön sivulla 74 todetaan seuraavaa: ” Perustuslakivaliokunta on pitänyt vailla lainvoimaa olevan päätöksen täytäntöönpanokelpoisuuden sallimista mahdollisena, kunhan hallintotuomioistuimella säilyy toimivalta arvioida täytäntöönpanon keskeyttämistä (PeVL 15/2022 vp). Ehdotuksessa ei puututtaisi oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 123 §:n mukaiseen hallintotuomioistuimen toimivaltaan arvioida päätöksen täytäntöönpanoa sanotulla tavalla. Näillä perusteiden ehdotusten voidaan katsoa sisältävän riittävät oikeusturvajärjestelyt.” Hallinto-oikeus katsoo, että vesilain systematiikan kannalta vastaava säännös kuin valmisteluluvassa on, olisi perustellumpi. Ehdotus: Edellä 1 momentissa tarkoitettu päätös saadaan panna täytäntöön muutoksenhausta huolimatta. Muutoksenhakutuomioistuin voi määrätä toimenpiteiden jatkamisen

keskeytettäväksi tai rajoitettavaksi. Poikkeamisen täytäntöönpanoa koskeva valitus on käsiteltävä kiireellisenä.

Hallinto-oikeus myös kyseenalaistaa ylipäätään tarpeen mahdollistaa täytäntöönpano muutoksenhausta huolimatta. Tarkoituksena on kuitenkin etukäteen hakea päätös poiketa juoksutusta ja vedenkorkeutta koskevista lupamääräyksistä ja toimeen ryhdytään vasta ”tilanteen ollessa päällä”. Samasta syystä on kyseenalaista rajata kuulemisia kiireellisyysperusteella siten kuin mietinnössä on esitetty.

2. Lausuntonne sähköjärjestelmän käyttövarmuutta turvaavien toimien menettelyä ja viranomaisjärjestelmää koskevista ehdotuksista (18 luvun 5 b §)

Toimenpiteisiin ryhtyminen edellyttäisi sähköjärjestelmän käyttövarmuuden turvaamisen ja sähköjärjestelmän häiriötilanteen määritelmien täyttymistä, jotka ovat lupahallinnolle ja hallintotuomioistuimille vieraita käsitteitä. Vaarana on, että kriteerien täytyminen perustuisi pitkälti kantaverkonhaltijan rutiininomaiseen ilmoitukseen. Esityksen mukaan toimiin voidaan ryhtyä, kun markkinoilta saatavat tasehallintaresurssit eivät riitä varmistamaan sähköjärjestelmän käyttövarmuutta. Toimeen ryhtymisen kriteereitä olisi syytä täsmentää lainsäädäntöön.

Ennen toimenpiteisiin ryhtymistä kantaverkonhaltijan olisi syytä käydä neuvottelu voimayhtiöiden, säännöstelylupien haltijoiden sekä vesilain valvovan viranomaisen kesken, jotta toimet pystyttäisiin kohdistamaan sellaisiin laitoksiin ja vesistöihin, joissa olisi saavutettavissa tarvittava lisäsähkön tuotanto ja toisaalta missä esimerkiksi vesi- ja jäätilanne olisivat sellaiset, että haitat jäisivät mahdollisimman vähäisiksi. Hallinto-oikeus katsoo, että tällaisen neuvotteluvaihtoehdon kirjaamista lainsäädäntöön tulisi harkita.

3. Lausuntonne Energiaviraston tiedonsaantioikeutta koskevista ehdotuksista (18 luvun 5 c §)

Ei lausuttavaa.

4. Lausuntonne sähköjärjestelmän käyttövarmuutta turvaavista toimista johtuvien edunmenetysten korvaamista koskevista ehdotuksista (18 luvun 6 a §)

Ei lausuttavaa.

5. Lausuntonne ehdotuksen vaikutusten arvioinnista (erityisesti millaisia vaikutuksia näette ehdotuksilla olevan ja onko ehdotuksilla muita kuin mietinnössä tunnistettuja vaikutuksia, mitä)

Ei lausuttavaa.

6. Lausuntonne vesivoiman tilapäisiä lisäämismahdollisuuksia ja sen vaikutuksia koskevan, päätösmenettelyä edeltävän selvityksen tarpeellisuudesta ja toteutuksesta

Työryhmän mietinnön kohdassa 5.1.3 on selvitetty perusteita ja vaihtoehtoja etukäteiselle selvitykselle. Hallinto-oikeus katsoo, että etukäteisselvitys on erittäin tarpeellinen ja etukäteisen selvityksen perusteista olisi perusteltua säätää lailla. Tällöin poikkeaminen vesivoimalaitoksen lupamääräyksistä sähköjärjestelmän tasapainottamiseksi noudattaisi samaa systematiikkaa kuin vesilain 18 luvun 3 a §:ssä tarkoitettu vesistöalueen padotus- ja juoksutus selvitys sekä 19 luvun 7 §:ssä tarkoitettu säännöstelyä koskeva selvitys.

7. Muut huomionne ehdotuksesta

Vesivoimaa ja säännöstelyä koskevien lupien lupamääräykset saattavat sisältää pysyvästi voimassa olevia poikkeuksellista tilannetta koskevia säädöksiä. Esimerkkinä voidaan mainita Evijärven juoksutuksen pienentäminen hyyteen muodostumisen ehkäisemiseksi ja jääkannen muodostumisen tehostamiseksi Ähtävänjoessa. Vastaavilla määräyksillä voitaisiin ratkaista ainakin osittain sähköverkon tasapainottamiseen liittyviä poikkeamistarpeita.

Mäki Riikka
Vaasan hallinto-oikeus